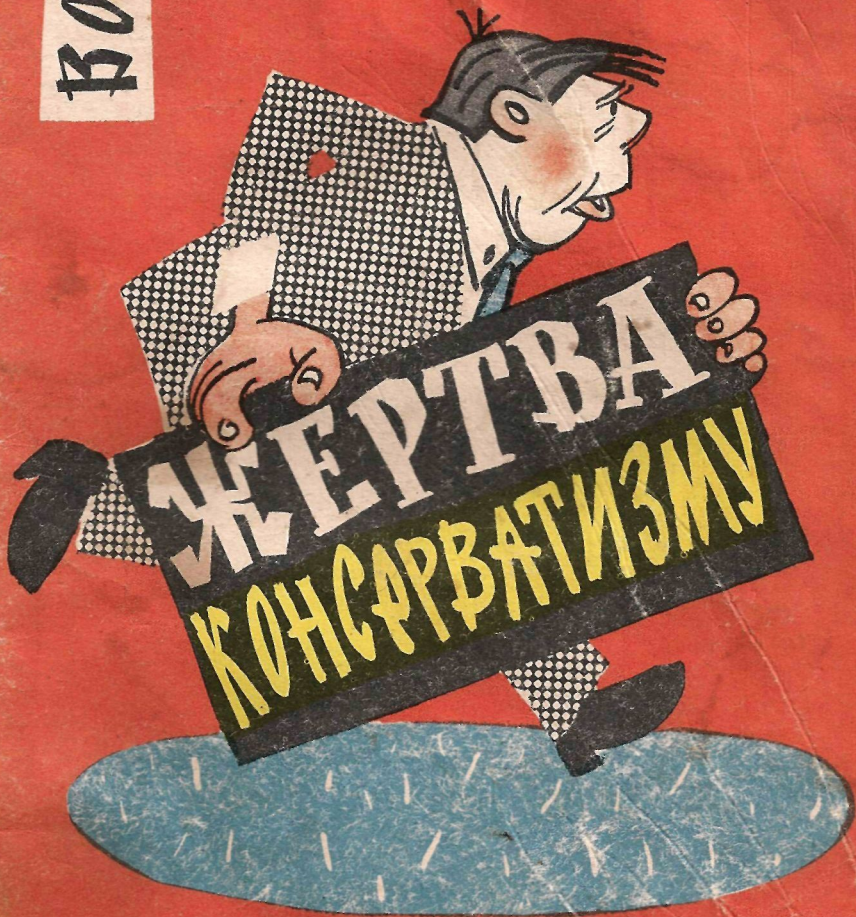

ВОЛОДИМИР ЧЕЛІГА

Володимир ЧЕПІГА

ЖЕРТВА
консерватизму

ІЛЮСТРАЦІЇ А. АРУТЮНЯНЦА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1972

З М І С Т

Безпринципний Бегеба	3
Жертва консерватизму	7
Труднощі зростання	9
В рахунок проживання	13
Прикрість	17
До еньки!	19
Ювілей	22
Індійський танок	25
Науковий підхід	30
Почуття ліктя	35
На живе місце	38
Свято в домкомі	42
Корисні люди	45
Після перегляду	47
Моя безкорислива любов	50
Борода	54
Активне виховання	57
Запорука довголіття	60

Владимир Захарович Чегиа.

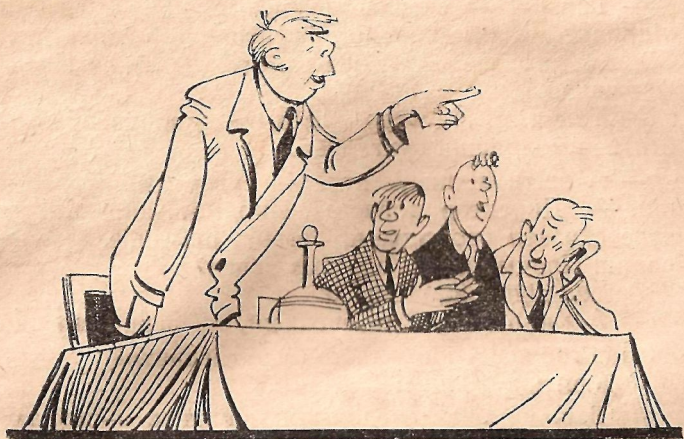
ЖЕРТВА КОНСЕРВАТИЗМА

(на українском языке).

Редактор І. Сочивець.

ВФ 10719. Зам. 01858. Здано до набору 6. IV. 1972 р. Підписано до друку 5. V. 1972 р. Тираж 100150. Формат паперу 70×108¹/₂. 1 папер. арк. 2 друк. арк. Обл.-вид. арк. 2,28. Ціна 10 коп.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, Брест-Литовський проспект, 94.

БЕЗПРИНЦИПНИЙ БЕГЕБА

Молодший бухгалтер Бегеба виступив у місцевій газеті з відгуком на статтю «Ні, це так!» Відгук називався «Так-то воно так...» і містив п'ять рядків, у яких Бегеба писав, що й справді в деяких фінансових звітах, на жаль, ще трапляються подекуди окремі прикрі помилки і на це слід звернути.

Директор Продмаженко доручив місцевому розглянути незрілий вчинок бухгалтера.

В призначений час у малому залі засідань зібрався місцевком у складі голови Зякіна, а також Чиряка, Чуряка і Чарука.

Привели Бегебу.

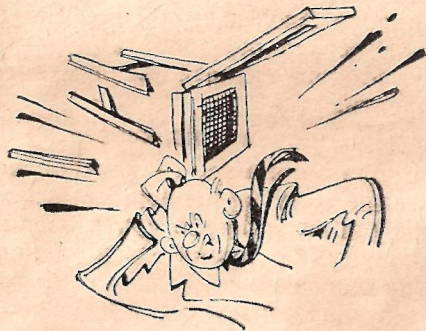
— Гнати в шию! — рішуче підтримав Чуряк.

— І взагалі! — поставив питання руба Чарук.

— Чуєш, Бегебо, що народ говорить? — спитав Зякін. — А думка мас — головне. Хто за те, щоб порушити перед директором товаришем Продмаженком...

Несподівано Бегеба схопив стілець і по-хуліганському кинув його в Зякіна. Голова встиг відхилитися, і тому стілець попав у товариша Продмаженка. Коли через п'ять хвилин Бегеба був звільнений з роботи за моральний розклад, безпринципність і хуліганство, а товариш Продмаженко трохи очуняв, Зякін закрав засідання і запевнив директора у тому, що місцевком і надалі рішуче боротиметься з усіма проявами.

— Так і треба, — сказав товариш Продмаженко. — До речі, напишіть у газету, що критику визнано правильною і заходів вжито. Все-таки преса...

ЖЕРТВА КОНСЕРВАТИЗМУ

— Чинуші і бюрократи, — гнівно сказав Зякін, коли його звільнили з посади голови бюро по винахідництву і ми обмивали цю фатальну подію в затишній «Леваді», — чинуші, бюрократи і консерватори — ось хто гальмує прогрес, запам'ятай це, Закусило.

Я запам'ятав, і ми випили ще по склянці «Рожевого міцного».

— Ніякого простору для творчої фантазії, для дерзань і пошуків! — продовжував Зякін. — От візьми мене. За рік я зробив у бюро три перестановки, дві реорганізації, одну пертурбацію, а головне — націлив колектив на винахід. На геніальний винахід — повір, Закусило!

Я повірив, і ми випили знову.

— Й саме тепер, коли винахід уже в кишені, коли я навіть закінчив дисертацію — для початку, зрозуміло, кандидатську, — ці невігласи з Центрального бюро поставили мені в колеса палку. Хіба це не затиск талановитих винахідників у моїй особі — погодься, Закусило!

Я погодився, і ми випили по четвертій.

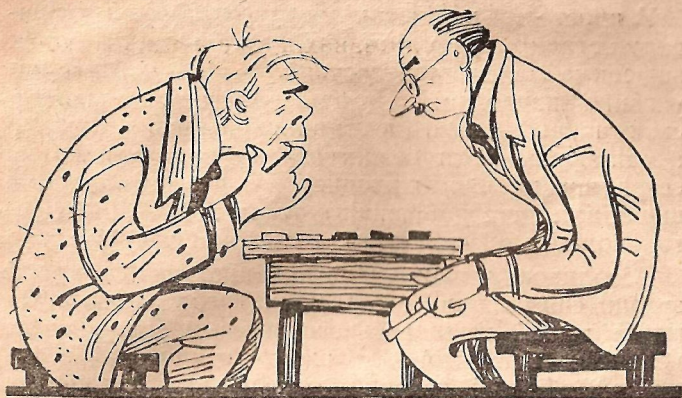
— Але я цього так не залишу! — пообіцяв Зякін. — Я їх по судах затягаю. В усі газети напишу. Громадськість підніму. Комісіями зацькую. До президента Академії дійду, а свого доб'юся. Про мене і мій винахід ще заговорять — можеш бути спокійним, Закусило!

Я заспокоївся і поцікавився, про який винахід іде мова.

— Як, ти ще не знаєш?! — вражено вигукнув Зякін. — Я винайшов препарат для посиленого росту нігтів!

І він урочисто простягнув мені ліву руку, на якій стирчали нігті дециметрової довжини.

ТРУДНОЩІ ЗРОСТАННЯ

Після створення науково-дослідного центру по координації контролю за виконанням рішень по координації — скорочено КОКОЗАВИКО, або просто КОКО — й після того, як були повністю укомплектовані штати і навіть знайдені кошти для однієї зайвої штатної одиниці, настав період становлення.

Водночас прийшли і труднощі зростання.

Вони полягали головним чином у тому, що ніхто з наукових працівників КОКО до кінця ще не з'ясував своїх прямих обов'язків. І поки директор центру товариш Афродитко разом із своїм заступником товаришем Домкратовою до пізньої ночі обмінювалися думками (очевидно, намічаючи плани), коківці займалися різними корисними справами.

У просторих кабінетах точилися розмови з приводу останніх фільмів і детективних романів, нових зачісок і безрозмірних штанів. За короткий час науковці й науковиці оволоділи багатьма громадськими професіями, як-от: кінокритиків, нурукарів і манікюрш. Вони безпосередньо прилучилися до естрадної музики, живопису (у вигляді дружніх шаржів на співробітників) та інших надбань загальнолюдської культури.

Особливою ж популярністю користувалися кращі зразки епістолярної літератури. Треба сказати, що в цій галузі коківці перевершили навіть древніх класиків. З дев'ятої і до шостої години — за винятком обідньої перерви — з поверха на поверх снували кур'єри й техсекретарі, розносячи по кабінетах запечатані сургучем пакети. В пакетах знаходилися розмножені машинописним способом найсвіжіші анекдоти. А оскільки в КОКО працювали люди здорові й дотепні, з хорошим обіднім апетитом, то з вікон новоствореної установи часто вивалилися звуки бадьорого сміху.

Абітурієнти координації з честю переборювали труднощі.

Край періоду становлення, а разом і труднощам зросту поклав Зякін, який зайняв вакантну посаду зайвої штатної одиниці. Він швидко зблизився зі старшим контролером-координатором Ціцеронюком. З того часу від дев'ятої до першої і від другої до шостої години їх ніхто не бачив у кабінеті. Ціцеронюк навіть покинув свою улюблену звичку: після обіду чистити зуби пастою «Бальзам», тюбик якої він завжди носив у целофановому пакетнику.

Дещо пізніше стало відомо, що Зякін і Ціцеронюк, зачинившись у туалеті, грали в шашки. Чому саме в шашки, так і залишилось загадкою.

Коли про це дізналися коківці, лави прихильників епістолярного жанру порідшали. Несподівано всім захотілося прилучитися ще й до спорту. Тому в туалеті завжди було тісно. Звідти валили клуби голубого тютюнового диму й долинав приглушений гомін болільників.

Невдовзі шашкові баталії довелося перенести в приймальню товариша Афродитка, оскільки потяг до нового зростав прямо пропорціонально зменшенню любові до живопису й детективів. Це стало причиною серйозного наказу директора: шум у приймальні заважав творчій думці керівника КОКОЗА-ВИКО та його заступника. Товариш Афродитко суворо заборонив грати в шашки у своїй приймальні.

З тих пір коківці почали ретельно й глибоко вивчати теорію шашкової гри. В кабінетах читали довідники, знайомилися з біографією відомого гротмейстера Баба Сі. Зякін написав статтю «Граї у шашки, потрапиш у дамки!» Її вдалося розмножити з великими труднощами, бо друкарки теж вчилися грати.

Ціцеронюк робив неабиякі успіхи на стоклітковій дошці. Одного разу він зважився виступити у матчі на першість міста і несподівано став чемпіоном. Після цього Ціцеронюк написав заяву, в якій вимагав окремого кабінету.

Коківці прогресували. Коли у коридорах з'являлися випадкові відвідувачі, що заходили на шумок, їх ввічливо випроводжували.

Труднощі зростання минули. Кожен твердо знав

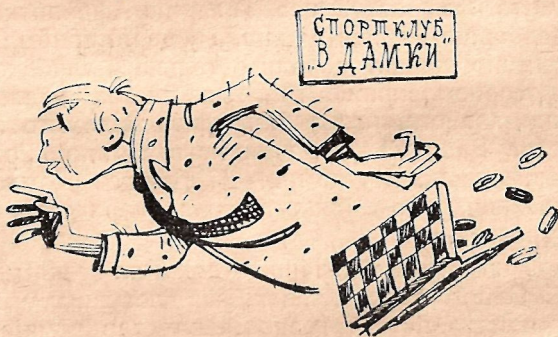
своє місце (в турнірній таблиці). КОКО переживав період розквіту.

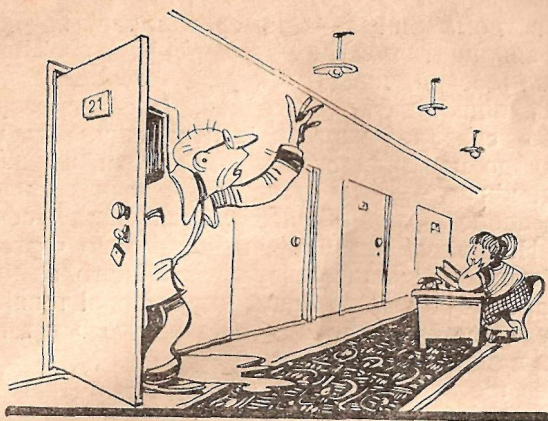
І несподівано все скінчилось.

Приїхала якась авторитетна комісія й детально ознайомилася з діяльністю наукового центру. Товариша Афродитка та його заступника товариша Домкратову зняли з роботи, а КОКО був реорганізований у госпрозрахунковий шашковий спортклуб, який одержав закличну назву: «В дамки!»

Відтоді любов до шашок як рукою зняло.

Всі інструктори клубу грають тільки в доміно.

В РАХУНОК ПРОЖИВАННЯ

Вранці у коридор готелю вискочив схвильований громадянин в окулярах, піжамі та одній пантофлі.

— Кран з місця зірвало! — зарепетував він, підбігши до чергової. — Ванну заливає!

— Ну й що? — холоднокрівно запитала чергова, не відриваючись од книги.

— Як що?! — заволав громадянин. — Там уже води по коліна!

— Ви так кричите, ніби заливає вашу квартиру, — іронічно сказала чергова і зміряла громадянина поглядом від пантофлі до окулярів. — Між іншим, соромно з'являтися перед жінкою в такому вигляді. Ви б ще голим прибігли! До чого невихований народ ці мужчини — просто неймовірно!

— Та при чім тут мій вигляд! — розпачливо про-

стогнав громадянин. — Номер заливає! Треба негайно викликати слюсаря! Врешті-решт, у вас тут хтось за щось відповідає?

— Та відповідає, відповідає, заспокойтеся, — уїдливо сказала чергова і, зітхнувши, засунула книжку до шухляди стола. — Господи, що за по-жилійці пішли — і те їм не так, і це не так... Ну, добре, добре, не розмахуйте руками. Зараз усе зробимо. Напишемо заявочку, віднесемо до чергового адміністратора, вона завізує у старшого адміністратора, а він дасть на підпис директорові товаришу Зякіну. І все буде гаразд, так що нічого тут панікувати в одній піжамі...

Через півгодини чергова спустилася до адміністратора.

— Ах, Нінель, яка у тебе сьогодні зачіска! — вигукнула вона. — Невже сама робила?

— А хто ж іще! — з гордістю відповіла адміністраторка і, діставши з сумочки люстерко, уважно оглянула своє волосся. — До речі, сьогодні у парфюмерному викинули такий шампунь, ти собі не уявляєш... Я про всяк випадок узяла десять пляшечок.

Після того, як були повністю обговорені всі питання, пов'язані з виробництвом і застосуванням шампуню, а також і деякі проблеми інтимнішого характеру, чергова пішла нагору, але з півдороги повернулася.

— Ледве не забула, — сказала вона. — Там якийсь ненормальний слюсаря вимагає. Вибіг майже голий і став кричати, що його заливає.

— Голий? — зацікавлено перешитала адміністраторка. — Що ти кажеш! І як враження?

— Нічого путнього, — махнула рукою чергова. — Маленький, лисий і в окулярах.

— Шкода, — розчаровано сказала адміністраторка. — Божевільно люблю високих брюнетів. Ну, давай заявку...

Вона взяла папірець і пішла до старшого адміністратора. Почекавши з годину, поки той поклав телефонну трубку, сказавши комусь на прощання: «І не забудь про баличок. Якщо не буде баличка, то не буде й мене», — вона подала йому заявку.

— Це що? — суворо запитав старший адміністратор, покрутивши папірець у руках.

— З третього поверху, — пояснила адміністраторка. — У них якийсь голий бігає і кричить, що йому потрібен слюсар.

— А міліціонер йому не потрібен? — ще суворіше запитав старший адміністратор, проте поставив свій підпис. — Грець із ним. Якщо йому так уже потрібен слюсар — хай буде слюсар. Ми, зрештою, повинні дбати, щоб наші пожилці були задоволені...

Директор Зякін приїхав із чергової наради в міськкомунгоспі надвечір. Він довго й здивовано розглядав заявку, яку йому заніс старший адміністратор, і навіть один раз підніс її до світла, ніби шукав водяних знаків.

— І чого ж ви од мене хочете? — нарешті запитав він.

— Резолюції, — роз'яснив старший адміністратор — Там голий зранку бігає...

— Хай би ще трохи побігав, — сердито сказав директор Зякін, ставлячи резолюцію. — Нічого б із ним не трапилось. Ні, в такій обстановці неможливо спокійно працювати. Ви мене до інфаркту доведете!

Коли старший адміністратор пішов, а директор

Зякін зібрався трохи перепочити у кріслі-ліжку, в двері постукали й до кабінету забігла чергова з третього поверху.

— Ви уже підписали заявку, товаришу директор? От шкода,— засмутилася вона.— Ви не уявляєте: цей ненормальний сам розшукав у якомусь жеку слюсаря, заплатив йому три карбованці, і той полагодив кран...

— От і прекрасно,— мовив директор Зякін, намагаючись зрозуміти, про що йде мова.— Треба всіляко підтримувати й розвивати ініціативу та самодіяльність трудящих. Скажіть старшому адміністраторові, що я гаряче схвалюю цей почин і наказую негайно впровадити його у життя.

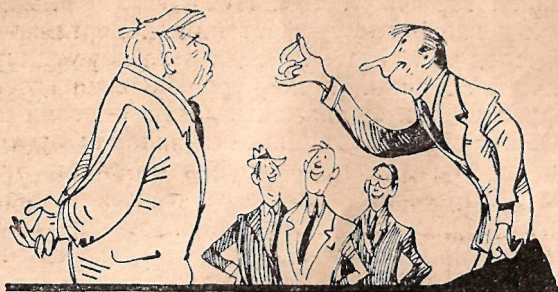
...Коли увечері громадянин в окулярах прийшов до готелю, чергова разом із ключем од номера подала йому рахунок.

— За виклик слюсаря,— коротко проінформувала вона.— Це від сьогодні, завдяки вашому починові, теж входить у рахунок проживання в готелі.

І вона вказала громадянинові на плакат, що висів у коридорі, сяючи свіжою фарбою:

«ЗА НЕСПРАВНІ КРАНИ, БАТАРЕЇ, ТРУБИ І ПЕРЕГОРІЛІ ЛАМПОЧКИ АДМІНІСТРАЦІЯ ГОТЕЛЮ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕ НЕСЕ!»

ПРИКРІСТЬ

За півроку до п'ятидесятирічного ювілею керуючого трестом «Керогаз» (керівництво контори по керівництву газовими підприємствами) директор Зякін скликав усіх службовців.

— Нашому шановному керуючому товаришеві Пропан-Бутаненку через шість місяців буде п'ятдесят три роки,— натхненно сказав він.— Треба готувати подарунок від нашої контори.

Після триденних дебатів постановили виготовити мініатюрну діючу модель газової плити. Коли роботу було закінчено, виявилось, що сусідня контора на чолі з директором Хлякуном зробила таку ж модель, тільки ще меншу — як сірникова коробочка.

Зякін скликав термінову нараду й сказав:

— Наша плита повинна бути найменшою. Проект наказу з приводу невиконання у мене в столі.

Ентузіасти за півтора місяця сконструювали плиту розміром з наручний годинник. Хлякун теж не дрімав. Друга модель конкурентів була трохи

більша за горошину. Зякін оголосив одинадцять суворих доган і одну — з останнім попередженням.

Ще через місяць діюча модель не перевищувала пшеничної зернини. У конкурентів вона досягла розміру піщинки. Одинадцять доган з останнім попередженням і одне звільнення зробили свою корисну справу: останню модель контори Зякіна можна було побачити лише за допомогою електронного мікроскопа. Конкуренти ж спромоглися виготовити плиту, яку можна було розгледіти навіть крізь старомодне збільшувальне скло.

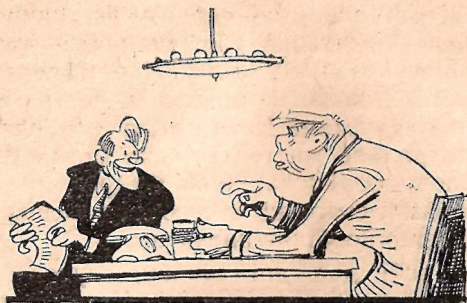
Зякін торжествував. Хлякун теж не втрачав бадьорості. До знаменної події в житті Пропан-Бутаненка, а також двох керованих ним контор лишалось не більше тижня, коли трапилася несподівана прикрість: приїхала ревізія.

Ревізори виявили парадоксальну річ: газовими підприємствами контори не керували півроку, і ніщо не змінилось. Підприємства продовжували діяти.

Тому директор Зякін, а водночас і директор Хлякун були звільнені з роботи. Контори ж було вирішено перетворити у промислові артілі дитячих іграшок.

І все стало на свої місця.
Діти задоволені.

ДО ЄНЬКИ!

У Старотещинському відділі культури йшла підготовка до міжрайонного огляду художньої самодіяльності. Завідуючий відділом Зякін знайомився з програмою виступів підвідомчих йому ентузіастів.

— Ми повинні,— піднесено говорив він, сьорбаючи з склянки настій шипшини,— більше того, ми зобов'язані забезпечити собі стопроцентний успіх і повну перемогу. Для цього треба показати членам журі і особисто товаришеві Федрі щось нове, оригінальне й сучасне.

Директор місцевого палацу культури Каракуця сидів навпроти Зякіна й віддано сопів.

— Отже, до справи,— діловито сказав Зякін і налив собі з трьохлітрового термоса ще склянку шипшини.— Показуй, що там у тебе.

— Першим номером нашої програми,— тонким голосом мовив Каракуця,— буде виступ драматичного гуртка.

— Ні, ні і ще раз ні! — сердито вигукнув завіду-
ючий і навіть відставив убік склянку.— Де ж туг
оригінальність? І чому тільки драматичний? На
одних драмах далеко не поїдеш. А де трагедійний,
де комедійний гуртки? Де, я питаю тебе, Каракуцю,
велике театральне мистецтво, яке могло б сподо-
ватися голові жюрі товаришеві Федрі?

— Створимо, сьогодні ж створимо велике мисте-
цтво,— швидко пообіцяв директор.

— Даю тобі два дні строку,— суворо сказав
Зякін і потягнувся за термосом.— Читай далі.

— Після великого театального мистецтва, ство-
реного за вашою вказівкою,— заголосив Караку-
ця,— йтимуть музичні мініатюри.

— Міні... що? — перепитав Зякін поперхнувшись.

— Атюри,— повторив директор.— А що?

— Ох, втопиш ти мене, Каракуцю, з такими но-
мерами. Невистачало тільки міні товаришеві Федрі
демонструвати! Ну, подумай сам: навіщо нам ці
мініатюри? А чи не ліпше було б показати трудя-
щим справжні, великі атюри?

— Блискуча ідея! — схвильовано підхопив Кара-
куця.— Сьогодні ж зробимо! Негайно!

— А ще краще,— мрійно продовжував Зякін,—
реорганізувати твоїх артистів і музикантів у тан-
цювальний ансамбль сучасних ритмів. Уловлюєш?
Це зараз звучить. Навіть по телевізору показували.
Значить, там, — і він показав на люстру, — є дум-
ка. По телевізору за здоровою живеш не покажуть.

Каракуця з повагою оглянув люстру і втупився
в Зякіна прозорими очима.

— Це геніально,— переконано сказав він.— Пер-
ше місце нам забезпечене.

— Головне — іти в ногу. Не відставати від нових віянь,— по-менторському висловився Зякін.— Тепер слід вирішити, що наш ансамбль танцюватиме.

— Цю... летку-еньку,— напружившись, пригадав Каракуця.

— Летка-енька? Хм... Летка, виходить, та ще й енька. Чи не занадто? Товариш Федря може нас не зрозуміти. Давай так: летку залишимо, хай танцюють, а от еньку приберемо. В архів. Ну її, цю еньку, к бісу!

— Грандіозно! — заволав директор.— Можете вважати, що перше місце в кишені!

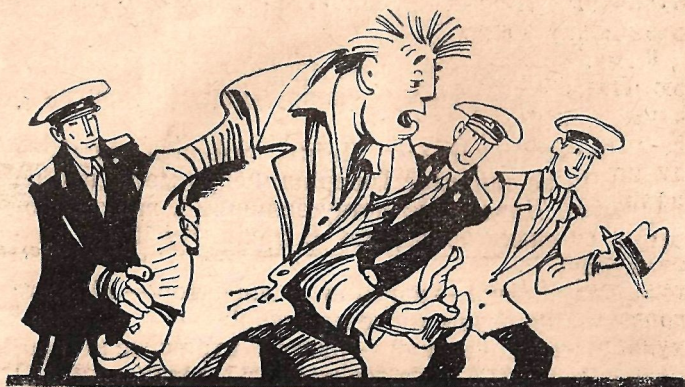
— Зачекай, зачекай,— раптом стривожено промовив Зякін.— А як ставиться до летки товариш Федря? Не знаєш? Ото ж бо й є. Треба ще поміркувати, чи варто нам ризикувати честю старотещинської самодіяльності.

— Ой, не варто,— підтвердив заклопотано Каракуця.

— Ага, второпав? — полегшено зітхнув Зякін.— Тоді приймаємо остаточне рішення: летку туди ж — до еньки. Створюємо хор. Товариш Федря любить пісні, особливо «Хмеля». Отже, на базі нашої самодіяльності створюємо великий хор, який виконає «Ой, хмелю...» Ми з тобою стоятимемо в першому ряду. Це було оригінально, сучасно і по-новому. Все зрозуміло? Дій!

— Фантастично,— прошепотів розчулений Каракуця й, притискаючи до серця вже не потрібну програму, рушив до дверей.

— Тільки не забудь,— додав йому вслід Зякін,— переписати слова. Особисто для мене.

Ю В І Л Е Й

У витверезнику «А завтра знов» готувалися до визначної події. За попередніми підрахунками, через кілька днів мав прибути на відпочинок тисячний відвідувач. Адміністрація і місцевком на позачерговому засіданні створили спеціальну комісію по підготовці до святкування. До неї увійшли голова правління товариства «Алкоголік-трудівник» Хлякун, а від громадськості — Зякін, який був почесним членом клубу друзів витверезника.

Комісія намітила ряд заходів, спрямованих на дальше піднесення, а також обговорила проблему товариської вечері.

— Невеличкий банкетик, — сказав Зякін. — На сто шістдесят п'ять персон.

— З чорною ікрою, — мрійно додав Хлякун і поворушив товстим синім носом. — З чорною ікрою і

баличком. Люблю баличок. Він, мерзотник, під перцівочку добре проходить.

Комісія однотайно затвердила товариську вечерю. Потрібні були гроші. Їх дав винний завод, над яким шефствував дружний колектив витверезника. Кошти, виділені для святкування, бухгалтерія заводу провела по статті «Ремонт приміщення і придбання канцтоварів».

Місцева друкарня, окремі представники якої періодично користувалися батьківськими послугами культосвітнього закладу Хлякуна, виготовила на громадських засадах бланки запрошень. Артіль же художників «За готівку» стала колективним автором пам'ятного значка (рахунок оплатив винний завод по статті «Навчання кадрів»).

Поет Мик. Гоголь (за паспортом Моголь) написав сценарій для привітання піонерів і вимагав рядкової оплати. Винний завод сплатив йому гононар за рахунок витрат на технічну інформацію.

В призначений день витверезник сявав електричними й бенгальськими вогнями. Над входом тріпотів радісний напис: «Гостинно просимо!» У фойє висіли портрети постійних відвідувачів (за фото платив винзавод). Чергові суворо перевіряли запрошувальні квитки. 999-го п'яного мовчки пхнули у темну кімнату і замкнули двері.

Ювілейна кульмінація настала, коли троє працівників втягли до банкетного залу тисячного клієнта — здорового громадянина з благородним профілем древнього римлянина. Він пручався і в чомусь переконував присутніх. Та коли його посадили за стіл і підперли ззаду спеціально підготовленою для ювілею колодою, древній римлянин затих.

Слово узяв голова Хлякун. Його виступ був недовгим. Перелічивши заслуги витверезника у справі культурного обслуговування трудящих, він сказав:

— Дозвольте проголосити цей перший тост за те, щоб і десятитисячний друг витверезника відчув тепло й ніжність наших сердець.

Під бурхливі оплески Хлякун кинувся до баліка. Потім підвівся Зякін.

— Радісно бачити, — задушевно мовив він, прожовуючи бутерброд із чорною ікрою, — таких людей, як наш тисячний гість. За його здоров'я!

Грав духовий оркестр, виступали представники підшефного винзаводу, налякані піонери, ще хтось. Нарешті, слово надали винуватцеві торжества. Древній римлянин погикав і несподівано затягнув:

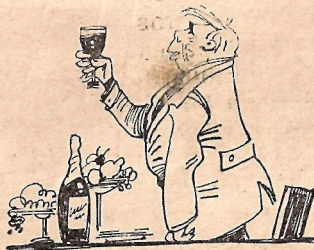
— А на то-му боці там живе-е...

І всі дружно підхопили:

— Марі-ічка...

Ювілей вдався.

Ночували гості тут же, у витверезнику. За використання білизни заплатив наступного дня винний завод по статті кошторису «Накладні витрати».

ІНДІЙСЬКИЙ ТАНОК

Після тріумфального виступу Зякіна симпозиум був оголошений закритим. Сам Зякін поїхав на студію телебачення, де мав взяти участь у передачі «Приходьте — не пошкодуєте», а периферійні учасники симпозиуму вирішили десь перекусити.

Навпроти міського скверу вони побачили елегантну споруду з величезними вітринами, які були прикрашені майстерно виготовленими з пап'є-маше і розфарбованими в натуральні кольори біфштексами, відбивними, шашликами, курчатами табака і ще хтозна якими апетитними речами. Над усім цим багатством сяяли неонові літери «Сервіс-експрес», а нижче виблискувала полірвовкою мармурова табличка з написом — «Кафе зразкової культури».

Периферія радісно загула й заспішила до дверей. При вході учасників симпозиуму зустріла яск-

рава блондинка у модному трикотажному платті з блискітками й білосніжному фартушку і, сліпуче посміхнувшись, урочисто проголосила:

— Дозвольте від імені дирекції сердечно привітати вас у нашому кафе зразкової культури і побажати вам приємного апетиту!

— При-єм-но-го а-пе-ти-ту! — колоратурним рецитативом підхопили такі ж яскраві блондинки в однакових голубих сарафанах. Вони вишикувалися в глибині залу на невеличкій сцені, оздобленій живими квітами.

Після цього приголомшливого церемоніалу перша блондинка зайняла місце за касою — поруч із нікельованою лінією самообслуговування, а хор голубих сарафанів граціозно розбігся по залу й заходився підсмикувати густо накрохмалені скатерті на столиках і поправляти серветки, складені у формі корабельних вітрил.

Зворушені учасники врізноїй прокричали «Спасибі!» і, озброївшись посрібленими підносами, які дзвеніли в руках, мов литаври симфонічного оркестру, схвильовано потяглися до стоек.

При їх наближенні двоє молоденьких роздавальниць, як по команді, підхопилися з обтягнутих білими чохлами крісел і дуєтом привіталися:

— Завжди раді бачити вас, наші дорогі клієнти! — після чого знову повсідалися у крісла і заглибилися в журнали мод.

Учасники перезирнулися, трохи потупцювалися перед порожніми стойками, на яких чомусь не красувалися розливаючи запаморочливі аромати, соковиті біфштекси, рум'яні відбивні, пекучі шашлики та ніжні курчата табака, а потім несміливо звернулися до касирки:

— Пробачте...

Касирка здивовано глянула на них:

— Ви чимось незадоволені, шановні гості? Можливо, не сподобався наш прийом?

— Що ви... що ви! — замахали руками учасники. — Прийом незабутній. Але, розумієте, хотілося б чогось попоїсти.

— Ах, попоїсти! — сплеснула руками касирка. — Зовсім забула! Прошу пробачення, але сьогодні ми їжі не готуємо, — і вона ще раз сліпуче посміхнулась.

— Як не готуєте? — ошелешено перепитали учасники симпозіуму.

— А так — не готуємо. Ось я зараз покличу шеф-кухаря, він вам усе пояснить.

За хвилину до залу увійшов показний чоловік у чорному двобортному костюмі і з метеликом на білосніжній нейлоновій сорочці.

— Я щасливий вітати вас, дорогі друзі! — добре поставленим баритоном мовив він і по черзі потиснув руки всім учасникам. — Кухарі нашого кафе зразкової культури шлють вам палкі привіти і найкращі побажання!

— Дякуємо, — розгублено промимрили гості. — Розумієте, нам хотілося б чогось перекусити.

— Ах, перекусити! Ну, звичайно, звичайно — цілком природне бажання, — поблажливо згодився шеф-кухар. — Але якраз сьогодні ми не готуємо. Немає продуктів. Принаймні, до комори вони не надходили. Та я зараз гукну комірника, і він усе детально пояснить.

Комірник вийшов у фраку і з віолончеллю в руках і, гаряче запевнивши шановних відвідувачів

у безмежній відданості їм, тут же запропонував послухати в його виконанні етюд Шопена.

— Ми, звичайно, дуже зворушені і вдячні,— тягли своєї учасники,— але хотілося б, розумієте, чогось перекусити.

— Значить, Шопена послухати не бажаєте? — осудливо сказав комірник.— Дуже прикро. В наш час культурні люди повинні знати Шопена. Знати і любити. Любити і благоговіти перед ним. Перед ним, а не перед якимось ромштеком.

Він розчаровано зітхнув і додав:

— До речі, про ромштекси. Сьогодні наше кафе зразкової культури не одержало продуктів, бо завідуючий виробництвом не встиг оформити заявку. Та він, я вважаю, краще за мене все пояснить.

І, тяжко зітхаючи та притискаючи віолончель до грудей, комірник подався кликати завідуючого виробництвом.

Через десять хвилин пружною ходою гімнаста, карбуючи крок, увійшов завідуючий виробництвом у синьому спортивному костюмі. Він наблизився до учасників, зробив задне сальто, потім продемонстрував потрійний стрибок через голову і закінчив свій виступ ефектною стійкою на одній руці.

— Наш девіз — все для відвідувача,— повідомив він одсапавшись і міцно обняв кожного учасника.— Я пишаюсь тим, що з-поміж інших закладів громадського харчування ви обрали саме наше кафе — кафе зразкової культури. Чи не бажаєте поспівати? Якщо так, я негайно покличу хормейстера.

— Та ні, спасибі,— знову занили вкрай приголомшені учасники.— Ми, розумієте, хотіли б лише чогось перекусити...

— Тоді, може, індійський танок у виконанні кордебалету нашого кафе? — наполягав завідуючий виробництвом. — Теж ні? Шкода. Ви одержали б величезне естетичне задоволення. А щодо їжі, — тут його обличчя стало урочистим, а голос набув сталевого відтінку, — то її сьогодні не буде, бо директор нашого кафе зразкової культури товариш Зякін не підписав заявки на продукти, оскільки він готувався до виступу на симпозіумі передовиків громадського харчування. А зараз, між іншим, ділиться досвідом своєї організаторської роботи з телеглядачами. Чи не бажаєте послухати директора товариша Зякіна?

І завідуючий виробництвом енергійно закрокував до телевізора, що стояв у кутку.

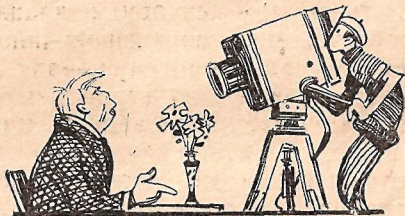
Але учасники вже нічого не чули. Вони очманіло дріботіли до виходу.

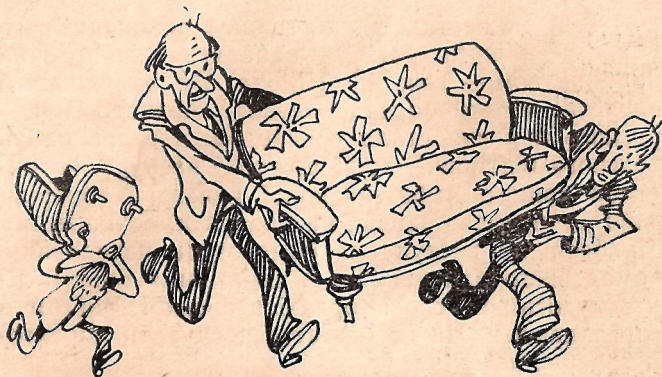
Навздогін їм пролунав доброзичливий голос яскравої блондинки:

— Щиро дякуємо за відвідини! Бажаємо вам успіхів у праці і великого щастя в особистому житті!

А потім хор колоратурних сарафанів речитативом проспівав:

— Приходьте ще — не пошкодуєте!

НАУКОВИЙ ПІДХІД

Коли в Товаристві наукового аналізу використання порожньої склотари («Порожняк») стих го-мін ентузіазму, викликаного приємною необхідністю провести кілька годин на оперативній п'ятихвиличці, голова Зякін підвівся з-за столу й урочисто сказав:

— У зв'язку з переходом на п'ятиденний вихідний день... (у ту ж секунду залунали вигуки «Ура!») пробачте... п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними надійшла думка,— тут Зякін дипломатично подивився кудись вгору, і, хоча всі знали, що там знаходиться лише горіще, присутні теж втупилися в стелю, а хтось навіть вимовив багатозначно «Всі там будемо».— Надійшла думка послити, зміцнити і викоренити.

Далі голова розгорнув перед ентузіастами по-
рожньої склотари широку панораму дій.

Передбачалося:

По-перше, з метою викоренення — з найближчо-
го понеділка завести три книги обліку, де фіксува-
тимуться: час прибуття аналітиків на роботу; час,
коли вони підуть з роботи; а також хто, куди, на
скільки годин і хвилин виходитиме з «Порожняка»
протягом робочого дня.

По-друге, для дальшого зміцнення — ввести си-
стему персональних жетонів, які вранці вручатимуться
вахтерові, а ввечері — навпаки — вахтер
повертатиме їх науковцям Товариства.

По-третє, з метою посилення — заохочувати (ма-
теріально і морально, причому більше морально)
тих працівників, чиї жетони якнайраніше і, зви-
чайно, якнайпізніше висітимуть на спеціально
встановленому в кабінеті голови стенді.

— Таким чином, — закінчив Зякін свій програм-
ний виступ, — у моїй особі керівництво «Порожня-
ка» завжди, щогодини і щосекунди, знатиме все
відносно трудового ентузіазму в нашому згуртова-
ному навколо мене колективі.

Оскільки до найближчого понеділка залишалося
ще три дні, аналітики провели їх у гарячковій під-
готовці до діяльності в нових умовах. Усі чоловіки
придбали будильники і вчили своїх дружин проки-
датися під бадьорі дзвінки. Жіноча половина «По-
рожняка» терміново шила портативні подушечки
для досипання в робочий час. Завідуючий відділом
порожніх банок Маринад-Заливський звернувся до
адміністрації з вимогою поставити у кабінетах чо-
тири дивани і одне крісло-ліжко. Його колега з

відділу порожніх пляшок Чекушкінд, пронюхавши про це, кинувся до голови з аналогічним проханням. Різниця полягала лише в тому, що Чекушкінд вимагав три дивани і два крісла-ліжка.

В понеділок відділ банок прибув до «Порожняка» у повному складі о восьмій годині тридцять шість хвилин. Захеканий відділ пляшок прибіг через вісім хвилин. Голова Зякін, який особисто стежив за правильним веденням записів у книгах і своєчасною здачею жетонів, потиснув руку Маринад-Заливському й побажав йому та всьому колективу відділу нових творчих успіхів. З цього приводу було видано також спеціальний наказ.

Цілий день у коридорах аналітики обговорювали подробиці роботи по-новому. З Товариства ніхто не виходив, побоюючись потрапити на сторінки книги № 3.

Увечері відділ банок не вмикав світла у кабінетах, аби навіяти колегам-пляшковикам думку про те, що його — відділу — вже нема. Дочекавшись, поки конкуренти покинуть роботу, Маринад-Заливський дав команду йти по хатах. Голова Зякін, який чекав біля стенда з жетонами, подякував передовикам за трудовий запал і пообіцяв стимулювати кожного ентузіаста. Морально.

Наступного ранку відділ Чекушкінда увірвався до Товариства о сьомій годині сорок дев'ять хвилин. Відділ банок на чолі з заспаним Маринад-Заливським, який уже годину тинявся коридорами, зустрів друзів по змаганням веселим сміхом, після чого суперники розійшлися по кабінетах, звідки невдовзі долинуло бадьоре хропіння.

Обідати ніхто не ходив. Жіноча половина «По-

рожняка» готувала їжу на електроплитках, завчасно придбаних за спільно зібрані гроші. На внутрішній обід відділи запросили Зякіна, який, проголошуючи перший тост, відзначив, що аналітики вже за два дні роботи в нових умовах досягли певних успіхів у боротьбі за посилення, зміцнення й використання.

У відповідь на тост відділ банок зобов'язався працювати цілодобово. Пляшковики гаряче підтримали передовиків. Маринад-Заливський і Чекушкінд обмінялися тостами й поцілунками.

— Друзі, — розчулено сказав голова Зякін і витер серветкою очі, — я буду з вами пліч-о-пліч. Мое місце — в моєму колективі.

Після цього він дав розпорядження бухгалтерії та господарчій частині терміново придбати й встановити у його кабінеті спальний гарнітур, а все зайве, що досі захащувало приміщення, вивезти й списати. Голова наказав залишити тільки стенд із персональними жетонами.

«Порожняк» процвітав. Вечорами дивилися телевізор, слухали радіо. Лунав оптимістичний стукіт шашок, шахів і доміно. У коридорах грали в кеглі. Міцно повечерявши, аналітики вмощувалися на диванах і розкладушках, куплених за безготівковий розрахунок.

Через місяць у Товаристві «Порожняк» відбулося весілля. Чекушкінд віддав свою співробітницю заміж за аспіранта, який сімнадцять років стажувався у Маринад-Заливського. Молодим подарували один із кабінетів.

Відвідувачів у приміщення товариства вирішили більше не пускати: щоб чогось не вкрали.

Незабаром голова Зякін послав до Головного об'єднання детальну доповідну записку про успішне посилення, зміцнення й викоренення шляхом наукової організації праці і персонального стимулювання.

Вражене такою оперативністю, Головне об'єднання відрядило до «Порожняка» бригаду спеціалістів.

...За два тижні Товариство «Порожняк» перестало існувати.

Натомість було відкрито цілодобовий профілакторій з відмінним обслуговуванням.

ПОЧУТТЯ ЛІКТЯ

На висоті п'ятого поверху висів, пристрасно вчепившись руками за ринву, симпатичний молодий чоловік. Внизу, на тротуарі, поступово збиралися цікаві.

— По-моєму, це гімнастика за системою йогів,— сказав Зякін, який ніколи не пропускав оригінальних видовищ.

— А черевики, здається, імпортні,— висловив припущення рум'яний продавець з найближчого ковбасного магазину.— Ви тільки подивіться на підосви. Слухайте, громадянине, де ви купували ці черевики? — звернувся він до молодого чоловіка.

Оскільки молодий чоловік, зайнятий, очевидно, своїми думками, не відповідав, продавець обрався.

— Ох і народ,— промовив він з гіркою іронією,— ніякої тобі культури, ніякої ввічливості.

— Саме так,— гаряче підхопив Зякін.— Ви ж знаєте, як їх тепер виховують. Слухай, йолопе!— гукнув він угору.— Май звичку відповідати, коли тебе запитують.

— А все чому? — іржаво проскрипіла древня бабуся у старомодному капелюшку з синім півнячим пір'ям і сама відповіла: — А все тому. От, пригадую, в одна тисяча вісімсот дев'яносто восьмому році у нас в пансіонаті учениця повісилась. Від любові,— вона задрісно зітхнула, і з її щік, наче перший сніг, густо посипалась пудра.— Зараз хіба вміють любити!

І бабуся з осудом подивилась на молодого чоловіка. Той усе висів на своїй ринві.

Прибіг репортер місцевої газети «Що чути?» і заходився брати інтерв'ю у молодого чоловіка, який, однак, вперто мовчав.

Натовп неухильно зростав. Усіх хвилювало насуцне питання: впаде чи не впаде? Причому більшість схилилася до думки, що все-таки впаде. Звільнили майданчик, куди — за всіма розрахунками — мав упасти невихований молодий чоловік. У зв'язку ж із тим, що задні напірали на передніх, довелося викликати дружинників.

Прийшли дружинники і з вигуками: «Громадяни, та відійдіть же трохи далі. Впасти людині спокійно не дадуть. Ніякого почуття ліктя, ніякого колективізму!» — швидко навели порядок.

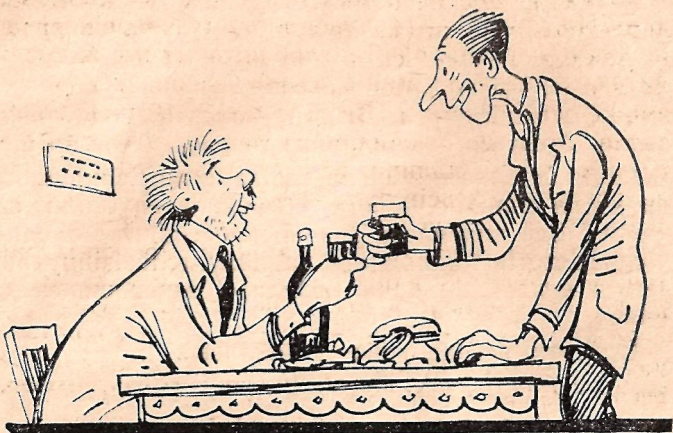
— Ну, давай! — гукнув молодому чоловікові рожевий продавець, який в глибині душі все ж сподівався дізнатися, де той придбав черевики.

— Залізний народ ці йоги, — сказав Зякін, — падають з п'ятого поверху вниз головою і хоч би що.

Але в цей час примчала невідомо ким викликана пожежна машина, і йога обережно спустили на землю. Все виявилось значно простішим: молодий чоловік хотів приладнати на даху телевізійну антену і ненароком упав, щасливо зачепившись за ринву.

Присутні розчаровано розійшлись...

НА ЖИВЕ МІСЦЕ

— Скажіть, Кисляк,— поцікавився директор інституту, викликавши мене до свого кабінету,— ви скільки років працюєте інженером? Здається, вже десять?

— Десять років, два місяці й вісімнадцять днів,— скромно відповів я.

— Ага, і навіть вісімнадцять днів,— задоволено констатував директор.— Що ж, час уже, дорогий мій, іти на підвищення, рости, розправляти крила, братися за самостійну роботу. Коротше, хочу вас призначити начальником відділу. Не заперечуєте?

— Постараюся виправдати ваше високе довір'я! — запевнив я, відчуваючи синівську любов до директора, якого ще вранці називав старим склеротиком.

— Радий, що не помилюся у вас, — промовив директор і заклопотано додав: — Тут, бачте, справа така — доведеться йти на живе місце. Але хай це вас не турбує. Мое рішення тверде, й ніщо не зможе його змінити. Ви ж знаєте: Шмига знову запив. Мені це набридло. Почекаю для годиться ще з місяць і підпишу наказ. Я переконаний, що за цей час він зовсім зіп'ється...

Директор зітхнув:

— Шкода, звичайно, — керівник він талановитий, але нічого не вдієш. П'яндигам не місце серед нас! Отже, вважайте, що рішення прийняте.

Із кабінету директора я не вийшов, а випурхнув на крилах надії. Ось він — шанс, про який я мріяв десять років, два місяці й вісімнадцять днів! Подумати лише — через якийсь місяць, коли Шмига остаточно зіп'ється, я стану керівником цілого відділу! Всього через місяць!

Проте несподівана думка вщент зіпсувала мій райдужний настрій: **А ЯКЩО НЕ ЗІП'ЄТЬСЯ?**

Справді, а якщо цей негідник Шмига, випадково протверезившись, візьметься за розум і кине пити? Чи — ще гірше — підлікується десь і за місяць повернеться до інституту бадьорим, рожевим і сповненим нових творчих сил?

Ні, ні, цього допускати не можна. Щоб якийсь мерзотник вирвав у мене з рук шанс, якого я чекав десять років, два місяці й вісімнадцять днів?! Та ніколи в житті.

І я вирішив діяти.

Піднявшись на третій поверх, я зайшов до кабінету Шмиги. Він куняв у своєму кріслі, яке вже за місяць могло стати моїм. На столі валялися шматочки лікарської ковбаси, риб'яча луска й по-

ловинка плавленого сиру. З напіввідчиненої шухляди виразно несло чи то білим міцним, чи рожевим солодким.

— Тобі чого? — невдоволено пробурчав Шмига, підозріло глипнувши на мене червоними очима й плюнувши за порт'єру.

— Щось настроїй паскудний, — сказав я щиру правду. — От і думаю: чи не випити? Але ж хіба з нашими людьми домовишся? То я й надумав зайти до вас. Може, підтримаєте?

Шмига враз пожвавівшав і енергійно засовався у кріслі.

— Про що мова, дорогушо! Підтримую не тільки морально, а й матеріально: ось тобі пара карбованців, докинь іще стільки ж і візьми в буфеті дві банки кріплячку. Й неодмінно плавленого сиру!

На радощах я доклав не два, а п'ять карбованців, і купив не дві, а чотири пляшки портвейну і дев'ять сирків.

До кінця робочого дня ми випили загалом сім пляшок. Мені довелося пити, зрозуміло, тільки задля конспірації. А щоб усі бачили, як Шмига безсовісно співається, я залишив двері широко відчиненими.

Наступного ранку я приніс на роботу дві пляшки горілки. Не заходячи у свій відділ, одразу ж попрямував до Шмиги. Він зустрів мене, як рідного брата, і після першої ж склянки зажадав, щоб ми випили на брудершафт.

У той момент, коли я цілував Шмигу в неголену чорну щоку, до кабінету зайшов директор. Я багатозначно підморгнув йому і жестами дав зрозуміти, що все гаразд і події розвиваються саме так, як він і передбачав: Шмига остаточно співається.

Очевидно, директор мене зрозумів, бо, не промовивши й слова, пішов геть.

Цілий місяць я чесно поїв Шмигу. Поїв горілкою навпіл із шампанським, сухим вином із пивом, мідним вином з одеколоном «Нова зоря», а одного разу не пошкодував десятки й купив вірменського коньячку, який ми потім розвели спиртом, украденим мною заради високої мети в сусідній лабораторії. Ми пили, де тільки могли: в кабінеті, у коридорі, куди я виводив Шмигу, аби наочно переконати співробітників у тому, що начальник відділу дійшов до ручки; пили в буфеті, на сходах, у ліфті й навіть у туалеті, куди ми тікали від виробничих нарад і п'ятихвилинок.

На тридцятий день ми пропили інститутський телевізор, який відвезли додому до буфетниці, а на тридцять перший Шмига не вийшов на роботу.

З цієї нагоди я тут же випив пляшку горілки, яку про всяк випадок тримав у портфелі, понюхав давній діловий лист із поміткою «Вхідний», що невідомо як опинився у мене в кишені, й урочисто заповз до директора, щоб повідомити радісну звістку: не підвів Шмига — спився!

...Директор виявився людиною слова.

Він таки прогнав Шмигу.

На жаль, мене — теж.

СВЯТО В ДОМКОМІ

Вранці голова домового комітету Похмельняк вивісив у дворі будинку оголошення, написане товстими фіолетовими літерами:

**УВАГА! СЕВОДНІ ВІД БУДЕЦЯ!
ВІДКРИТЯ ДІТЯЧОГО МАЙДАНЧИКА —
ПОДАРУНКА ШЕХВІВ.
ЯВКА БАТЬКІВ ОBOB'ЯЗАТЕЛЬНО!
ДОМКОМ.**

Уже о п'ятій годині біля входу на майданчик зібрався гурт дітвори. Близько шостої прийшли урочисто схвильовані батьки. Їх радісним поглядом відкрилася незабутня, давно очікувана картина. Фіолетовий транспарант бадьоро проголошував: «За ваше здоров'я, діти!» За транспарантом можна було помітити зелені і жовті каруселі, голубу гірку, з якої так і хотілося з'їхати, турнік, кілька маленьких акуратних столиків, де діти, очевидно, слу-

хатимуть задушевні розповіді дідусів та бабусь, а також обмінюватимуться враженнями.

Це був чудовий майданчик, і товстий карапуз уже оптимістично перекинув ногу через низеньку огорожу, коли почув батьківський голос голови Похмельняка:

— Ану зніми ногу, паршивцю!

Після такої невеличкої увертюри голова Похмельняк пройшов на майданчик, витяг з порепаного портфеля клаптик паперу, виліз на найближчий столик, відкашлявся й виголосив коротку промову:

— Громадяни квартиронаймачі і квартиронаймачки! Домком на чолі зі мною зробив усе. Домком сподівається, що ви як народ учений, грамотний це зрозумієте і теж зробите все,— тут голова Похмельняк злегка поворушив товстими пальцями й закінчив: — А діти що? Діти вони діти і е...

Після цього змістовного виступу на стіл вийдерся представник громадськості, активіст домкому Мимря. Він тільки недавно повернувся з лікувальниці для алкоголіків і тому старанно відпрацьовував на дворових роботах позитивну характеристику, яку йому обіцяв видати Похмельняк. Активіст злегка похитувався і змушений був кілька разів ухопитися за турнік, що стояв поруч.

— Ну,— туманно висловився він,— і от.

Потім Мимря вчепився за турнік і несподівано прокричав:

— Урра товаришеві Похмельняку, моєму благодійникові!

На цьому урочиста частина була закінчена. Похмельняк, який уже кілька хвилин крутився серед квартиронаймачів, підкликав Мимрю і вручив йому

зібрані гроші. Поки активіст бігав до гастронома, голова Похмельняк разом із членами домкому відганяв дітлахів, які виявляли до свого майданчика зайву цікавість.

Через півгодини домовий комітет у повному складі, а також активіст Мимря розмістилися за столиками.

— Вона, знаєте, на свіжому повітрі краще проходить,— сказав Похмельняк, цинтиливо підносячи до губ першу чарку.

Активіст не втримався і ще раз заволав:

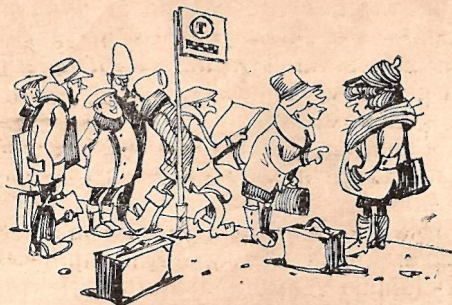
— Нашому благодійникові ура!

Гуляли допізна. Спочатку грали в доміно, потім у карти. Вночі вирішили розім'ятися. Голова Похмельняк п'ять разів з'їхав з гірки, підклавши під себе порепаний портфель. Мимря теж з'їхав, але поламав кілька дощок. Потім каталися на каруселях. Правда, тут сталася незначна прикрість: повисакаували якісь болти, і каруселі попадали на землю.

Все скінчилося тим, що активіст Мимря видряпався на турнік і пішов по перекладці. Його ледве витягли з-під уламків столика. Активіст образився, збігав додому, приніс лопату й викопав турнік. Поки він це робив, голова Похмельняк і члени домкому, побравшись за руки, ходили навколо і співали позбавленими приємності голосами: «Козак має жінку, а я полюбила...»

А транспарант «За ваше здоров'я, діти!» залишився цілий.

Вранці голова Похмельняк відніс його в підсобку.

КОРИСНІ ЛЮДИ

Після товариської бесіди у Зякіна ми з дружиною прийшли на зупинку таксі. Через півтори години дружина зауважила:

— І що ти за мужчина, коли не можеш швидко розшукати машину!

...Я повернувся за дві години. Моя записна книжка була густо списана номерами таксі. Як тільки шофери дізнавалися, що їхати треба на околицю, їх обличчя світлішали, і вони натхненно говорили, звертаючись до дзеркальця над склом кабіни:

— От чорт, зовсім забув: у мене ж шість годин тому зміна скінчилась!

І радісно мчали у темряву.

Я повернувся на зупинку з твердим наміром так цього не залишати.

— Знаєш, милий, я шию собі прекрасну блузочку,— весело сказала дружина.

Вона стояла поруч із кількома дебелими дівичками й жваво обговорювала стрибки та гримаси моди. Над нічним містом носилися легкі, як ефір,

оборочки, талії, суцільноскроєні рукави, манжети і ще щось.

Група чоловіків з'юрмилає біля шахової таблиці з написом «Таксі».

— А я слоном...

— А я конем... Шах!

— Ах, шах? А я пішаком.

На таблиці розігрувався староіндійський захист. Дехто читав свіжі газети й журнали, присвічуючи сірником. Кілька ентузіастів вирішили організувати художню самодіяльність. Лектор-одиначка читав лекцію пенсіонерів.

Зупинка жила своїм буденним життям.

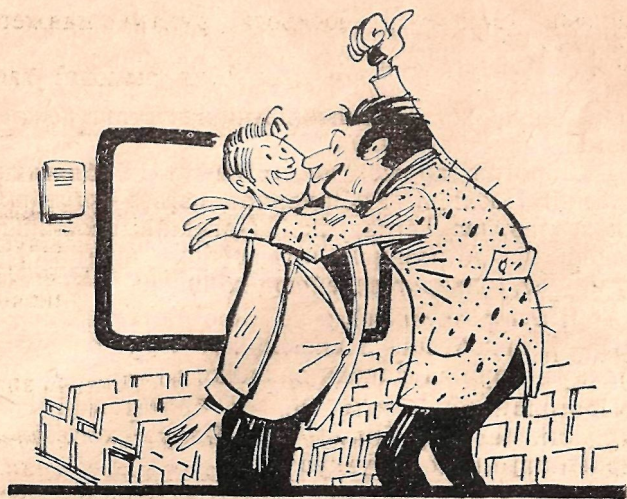
Деє далеко проносилися зелені вогники й зникали в нічній імлі.

О другій годині ночі дружина познайомила мене з своїми новими приятельками, а о другій годині тридцять хвилин представилиє один одному чоловіки. Всі вони виявилиє дуже симпатичними і приємними людьми. Потім присутні по черзі розповідали свої біографії.

О четвертій ми пили чай у шахіста, а снідали у лектора. На вечір наступного дня нас запросив до себе самодіяльний аматор, пообіцявши зіграти чарльстон на балалайці. Ми стали справжніми друзями.

...Вчора я написав листа директоріві таксомоторного парку, в якому висловив подяку йому особисто і всім працівникам баранки й лічильника за велику роботу по вихованню в масах, що чекають таксі, колективізму і почуття ліктя.

Тільки завдяки їм ми з дружиною придбали таких хороших друзів.

ПІСЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ

Кінокритик Юнак-Дідовський сидів у темному залі й зосереджено жував бутерброд із пікантним сиром. Він поважав перегляди нових фільмів. Співнілі й затуркані режисери не шкодували нічого, аби влаштувати своїм першим глядачам найтеплішу зустріч. На столиках перед кріслами з'являлися пиріжки і фруктові напої, а іноді навіть бутерброди і пиво. Один з таких бутербродів і поїдав з великим задоволенням Юнак-Дідовський, час від часу кидаючи погляд на екран, де миготіли кадри фільму «Білі дні», знятого за романом «Чорні ночі».

Критик уже зібрався взяти ще один бутерброд,

коли несподівано спалахнуло світло і виявилось, що фільм закінчився. «Не могли двосерійного зробити, недотепи», — ображено подумав Юнак-Дідовський і широко розкрив обійми назустріч режисерові Підметченку-Валуа:

— Дорогий друже, це триумф! Це блискуче! Фелліні! Паганіні! Рабіндранат Тагор! — тут критик згадав, що Тагор, як і Паганіні, особливого відношення до розвитку вітчизняного кінематографу не має, і швидко перейшов на інше:

— Я був розчулений, я не міг стримати радісних сліз, — і, видобувши з кишені хустинку, непомітно змахнув з рум'яної щоки залишки бутерброда.

Приголомшений цим виявом братерської солідарності, режисер Підметченко-Валуа схопився за серце і патетично вигукнув:

— Значить, правда! Значить, я не помилився, віддавши цьому фільму вісім творчих років!

— Правда, правда, чого там, — запевнив Юнак-Дідовський. — Скажу навіть більше. Я вражений вашою майстерністю, друже. Зробити з такого посереднього роману епохальний кінотвір може лише великий майстер. Між нами кажучи, хіба цей Булат-Артемович письменник? Нікчемний графоман. І лише ви змогли піднятися над його жалюгідною писаниною, зробивши на її основі величну епопею.

І критик знову обняв режисера.

— Ну, до зустрічі. Зараз же сідаю за рецензію. Ні, це буде не рецензія, а гімн вашому генію!

Залишивши розчуленого Підметченка-Валуа у стані радісного остовпіння, Юнак-Дідовський вийшов із залу. В дверях студії він зіткнувся з автором роману «Чорні ночі» Булат-Артемовичем.

— Ви запізналися, дорогий друже! — бадьоро сповістив критик. — Перегляд щойно закінчився.

— І як? — схвильовано запитав романіст.

— Він ще питає — як! — щасливо закричав Юнак-Дідовський. — Епохально, приголомшуюче! Це був триумф вашого письменницького генія. Пушкін! Гомер! Декамерон!

І критик зворушено припав до широких грудей Булат-Артемовича.

— Дозвольте обняти вас, дорогий товаришу, — вимовив він і схлипнув. — Я не міг дивитися фільм без хвилювання. Скажу більше: я бачив не фільм, а вас і вашу чудову книгу.

Критик пристрасно зітхнув і додав:

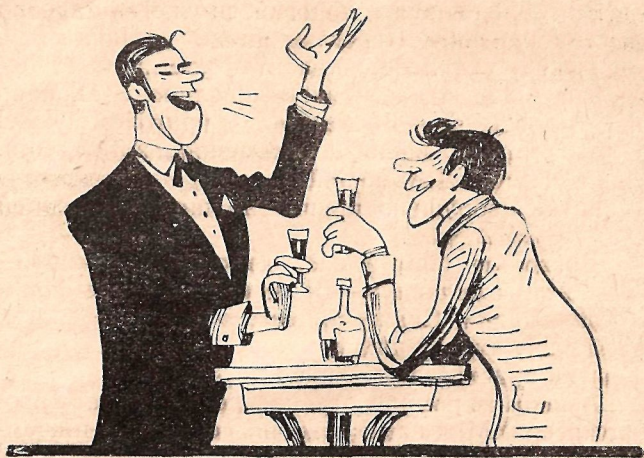
— А якби ж роман потрапив до рук справжнього режисера! Між нами кажучи, цей Валуа нікчемний ремісник. Він же зовсім не розбирається у творчому процесі. Хіба такий ділок від мистецтва може по-справжньому оцінити художній твір! Скажу більше — тільки ваш геній врятував цього нездару від заслуженого провалу.

Булат-Артемович повними сліз очима віддано дивився на кінокритика.

— Тисячу разів обнімаю і біжу, — радісно закінчив Юнак-Дідовський. — Біжу писати рецензію. Ні, це не те слово: гімн вашому генію.

І він зник за дверима.

МОЯ БЕЗКОРИСЛИВА ЛЮБОВ

Мені завжди не щастить у спілкуванні з мистецтвом. Наприклад, у кіно переді мною обов'язково сидить двометровий лобуряка, і протягом всього сеансу я бачу лише його потилицю та вуха. Не встигну я вмоститися у театральному партері, як згори на мене вже падає паперовий стаканчик з-під морозива, залишаючи на костюмі і в душі невідтравні сліди. Якщо ж наступного разу я передбачливо заберуся на верхній ярус, то неодмінно зроню вниз бінокль або — ще трагічніше — ключ од квартири.

І все ж безкорислива любов до мистецтва неперборно тягне мене у театри й концертні зали.

До речі, про концертні зали. Останній раз я по-

вів дружину до філармонії на концерт відомого баритона, хоча й був упевнений, що нічого доброго мене там, звичайно, чекати не може.

Так воно й сталося.

Тип, котрий мовчки сидів позад нас, закашляв, як тільки у залі погасло світло. Я глибоко переконаний, що перед цим він просто набирився сил, щоб продемонструвати своє уміння кашляти саме під час концерту. Коли ж на сцену вийшов баритон з оптимістичною посмішкою на вустах, наш аматор видав таку руладу, яку можна вичавити з себе, лише захлинувшись добрим борщем із почервиною. Водночас ліворуч од нього зашелестіла цукеркова обгортка, а потім там голосно зачвакало. Праворуч почувся приглушений звук поцілунку. Десь неподалік, судячи з запаху, розгорнули домашню ковбасу з часником.

У ту мить, коли баритон розкрив рота, щоб взяти своє знамените верхнє «до», тип позад нас закашляв так надривно, ніби вдавився уже не борщем, а цілою картоплиною. Баритон закрив рота й посміхнувся ще сліпучіше, а дружина смикнула мене за рукав і просичала на весь зал:

— Отак завжди! Ти спеціально домовився з цими суб'єктами, щоб вони зіпсували мені настрій... Господи, ну й чоловічка ти мені послав!..

Позаду продовжували надриватися, шелестіти, цілуватися і їсти домашню ковбасу.

Я обернувся і з усією суворістю вигукнув:

— Тихіше, бога ради! Ви заважаєте...

— Я заважаю? — здивувався тип, не перестаючи кашляти. — А ви не слухайте. Он співака слухайте.

— Як же я можу слухати, коли ви не даєте своїм бухиканням! — гнівно відрубав я.

— Припиніть негайно балачки! — втрутилася несподівано дама в панбархатному платті, дожовуючи одну цукерку і розгортаючи нову. Її щелепи рухалися з рівномірністю парової машини.

— А ви не чвакайте! — підвищив я голос. — Тут не місце для чвакання. Можете на роботі чвакати, а не в мистецькому храмі.

Праворуч перестали цілуватися і дуєтом закричали:

— Як вам не соромно відволікати людей!

— Це мені соромно? — саркастично засміявся я. — Ні, ви тільки подивіться на них, товариші, — звернувся я до залу, — влаштували тут собі побачення, та ще й інших соромлять. А в самих, мабуть, і сім'ї є!

Баритон, який зацікавлено прислухався до нашої бесіди, зіскочив із сцени і підійшов ближче.

— Щось трапилось? — приязно запитав він.

— Та ось громадянин бешкетує, — сказав тип, бухикаючи мені в потилицю. — То йому кашель не подобається, то цукерки...

— Чого ж, нормальна концертна обстановка, — знизав плечима баритон. — А які цукерки, до речі?

— О-о, прошу! — спалахнула панбархатна дама й простягнула йому поліетиленовий мішечок із цукерками. — Це така честь, така честь...

— Чудові цукерки, — відзначив баритон, покуштувавши. — «Пташине молоко». Не розумію, чому ви галасуєте? — додав він, звертаючись до мене.

— Як чому? — обурився я. — Ідять тут, розумієте, кашляють...

— Але ж це життя, дорогий мій, життя, — по-

вчально мовив баритон.— А мистецтво не відривається од життя. Невже ви цього не розумієте?

— Слухайте, що вам од мене треба? — не витерпів я.— Товариші, чого він до мене причепився? Скажіть, хай не заважає!

— Ах, уже і я вам заважаю! — образився баритон, і голос його затремтів.— Може, вийдемо, поговоримо?

— З задоволенням! — відгукнувся я і скинув піджак.

Ми вийшли і пішли до буфету. Спочатку вгощав я. Потім — баритон. Він виявився непоганим хлопцем, до того ж дуже компанійським. Ми поговорили про се, про те, а потім він досить пристойно проспівав кілька пісень і вже розкрив було рота, щоб виконати романс, який починався із знаменитого верхнього «до», коли в буфет увірвалася юрба розлючених глядачів на чолі з нарядом міліції і отим самим типом. Він безперервно бухикав і лише мовчки вказував на мене рукою.

— А тихіше не можете? — гнівно запитав я.— Чи ви таки хочете зірвати концерт?

...З міліції мене випустили одразу ж, як тільки дружина заплатила за мене штраф.

Як говориться, мистецтво вимагає жертв.

Безкорислива любов до нього — теж.

БОРОДА

Я завів бороду й одразу відчув себе справжнім чоловіком.

По-перше, на мене всюди стали звертати увагу, а інколи навіть показувати пальцями. Знайдіть-но хоч одного з голою пикою, на кого б показували пальцями!

Водночас я здобув жіночу прихильність. Одного разу на вулиці яскрава брюнетка, що складалася з суцільних стегон, сказала подрузі, яка складалася з суцільних окулярів:

— Він схожий на Хемінгуей...

— Ні, швидше на пітекантропа,— відповіла подруга.

А тепер скажіть, чи багато ви бачили отих — із босими пиками,— яких би жінки порівнювали з історичними особами?

Жодна бабуся ще не пройшла повз мене без того, щоб не промовити ревно: «Господи...» — й не перехреститися по тому. Очевидячки, я схожий до того ж і на котрогось із святих. Тому, щоб посилити приємне враження, я став приязно посміхатися всім зустрічним бабусям. І правильно зробив, бо вже за кілька днів на тролейбусній зупинці одна старенька, тикаючи в мене скарлюченим пальцем, сказала іншій:

— Пам'ятаю, років двадцять тому провідувала я Пиндю-знахаря. Він якраз у Кирилівці лікувався. Так там теж один отакий із бородою ходив і всім посміхався, і всім посміхався. Професором себе називав...

Чули? Тож покажіть мені бодай якого з безбородих хирляків, у кого була б, як оце в мене, професорська зовнішність?!

Мабуть, саме з цієї причини мене зовсім перестали посилати у відрядження. Видно, директор нашої контори все ж таки збагнув, що така людина, як я — та ще й із професорською зовнішністю, — мусить передусім прикрашати собою стіни рідної установи й створювати їй таким чином авторитет на місці, а не тинятися десь по невідомих географічних закутках, де й моди належно оцінити не вміють.

Це все по-перше.

А по-друге, я став прекрасним сім'янином. І теж завдяки своїй бороді, якій дружина — а вона в мене добра господиня — швидко знайшла практичне застосування.

— Все одно я з тобою нікуди не ходжу, — сказала вона, — бо на фоні твоєї ... бороди маю буденний

і непоказний вигляд. То займися краще господарством.

Хіба міг я не оцінити такого самокритичного визнання? Я ж не який-небудь безбородько. І, щоб зробити приємне коханій дружині, я зайнявся господарством.

Що це означає? А ось що:

Я чищу бородою взуття, одяг, змітаю пил із килима, натираю підлогу. Крім того, виявилось, що бородою дуже зручно мити посуд. Після цього я дезинфікую бороду потрійним одеколоном і витираю пил із меблів. А під час вечері спокійно використовую її замість серветки. Дружина запевняє, що, коли ми ремонтуватимемо квартиру, бородою можна буде побілити стіни краще, ніж будь-якою щіткою, а також і пофарбувати вікна й двері.

Як бачите, в загальносімейному плані дружина цілком задоволена мною та моєю бородою.

Чого, на жаль, я не можу сказати про вузькосімейний план.

У цьому плані дружина й близько не підпускає мене до себе.

АКТИВНЕ ВИХОВАННЯ

Коли мій син приніс із школи сорок сьому двійку з арифметики і вісімнадцяту — з рідної мови, я переконався, що довіряти дружині точку справу виховання молодого покоління не можна, і вирішив особисто включитися у педагогічний процес. Для початку вверішив кохану дитину старою пантофлею, а потім вдався до більш активного методу впливу на гармонійний розвиток особи: взяв пояс і урочисто сказав:

— Знімай штани, ледацю!

Після відповідної процедури, під час якої виявилось, що мій син має високий, але не дуже мелодійний голос, я трохи відпочив, переглянув свіжі газети й журнали, поділився з сусідом враженнями відносно погоди на Полінезійських островах і з новими силами приступив до виконання свого батьківського обов'язку.

— Задачу не можеш розв'язати? І не соромно тобі, недотепо? Та я в твої роки тільки те й робив, що задачі розв'язував. Вночі, бувало, прокинувся і розв'язую. В кіно сиджу — знову ж таки розв'язую. А іноді й зав'язую. Та що там говорити, — запалився я. — З уроків тікав, аби тільки з Ганею в парку задачі порозв'язувати.

— А хто така Ганя? — несподівано зацікавився син.

— Відмінниця, — твердо відповів я, намагаючись пригадати, чи одержала довгонога й руда Ганя хоч одну п'ятірку за своє шкільне життя. — Але це тебе не стосується. Давай краще оту нещасну задачу. Зараз ми її, як горішок... Зараз ми її... Зараз... Слухай ти, телепню, а як діляться дроб, не пам'ятаєш?

— Ні, тату,— ехидно повідомив телепень.— Я ж через них, клятих, і двійку сьогодні відхопив.

За ехидство я йому, згідно з педагогічним протоколом, тут же всипав, а всипавши, порадив надалі в усіх математичних питаннях звертатися до вчительки.

— Мало того, що на роботі гориш, сил не шкодуєш, так ще й дома відпочити не дають,— сказав я і кинувся до телевізора, бо якраз починався новий фільм.

Наступного дня я вчив сина студіювати граматику.

— Відмінювання іменників? Боже, як могло у мене — природженого інтелігента — народитися таке опудало! Та я в твої роки відмінював направо й наліво. І не тільки іменники, а й прийменники, префікси, навіть суфікси,— натхненно повчав я свого двійочника.

— Су... суфікси? — вражено перепитав він.

— Так, і суфікси,— з гідністю підтвердив я.— Пам'ятаю як сьогодні, вся школа про мене говорила, коли я одного разу провідміняв кілька суфіксів. Але це дрібниці. Перш за все, треба встановити, що ж таке іменник. А іменник — це частина мови. Тут головне не сплутати, де частина мови, а де частина світу. Я в твої роки жив не в таких прекрасних умовах, як ти, от і плував спочатку. Але, завдяки своїм природним здібностям, швидко розібрався. Ну, второпав, що таке іменник і як його відмінювати?

— Ні, тату,— промимрив син.

— Ах, не зрозумів? — справедливо обурився я і

за домогою пояса негайно вдався до активного методу виховання.

За тиждень мій нащадок приніс ще одну двійку.

— Знову? — грізно спитав я.

— Ага, — заскиглив він. — За неправильні дієслова.

— Ось вони, згубні наслідки твоєї антипедагогічної діяльності, — накинувся я на дружину. — Докотився — уже за неправильні дієслова двійки отримую. Замість того, щоб чесно взятися за правильні. Та я в його роки ніяких неправильних дієслів взагалі не знав. А він, бачте, сьогодні в класі ними розкидається, а завтра почне їх на парканах писати!

Довелося перейти до випробуваного активного методу.

Увечері до нас завітав гість — товариш мого щасливого дитинства. Не порадившись, він став розчулено копирсатися у деяких делікатних нюансах нашого минулого.

— Ніколи б не подумав, — почав цей любитель спогадів, — що ти виб'єшся в люди. У школі ж був останнім ледацюгою. Навіть у десятому класі два роки сидів — небувалий випадок.

— Ти, власне, про кого? — спробував я врятувати становище, але було вже пізно.

— Та про тебе ж, про тебе! — радісно заволав він. — Пригадуєш, ми ще тобі під час екзаменів шпаргалки у вухах носили!

...Вранці мене розбудило почуття якоїсь дивної непорушності. Виявилося, що я міцно прив'язаний до власного ліжка, поруч з яким стояв син і діловито висмикував пояс із моїх штанів.

ЗАПОРУКА ДОВГОЛІТТЯ

В останньому номері журналу «Будьмо здорові» мою увагу привернула рубрика «Поради спеціаліста», під якою була вміщена велика стаття «Обмеження в їжі — запорука довголіття». Прочитавши, а потім ще двічі перечитавши її з олівцем у руках і підкресливши найцікавіші місця, я зрозумів, що до цього вів абсолютно ненормальний спосіб життя — їв усе підряд, а особливо натискав на хліб, у якому, як переконливо доводив автор статті, зосереджено багато важких речовин, що сприяють ожирінню і — кінець-кінцем — стають причиною різних неприємних речей. Серед них почесне місце займав, природно, інфаркт, а за ним ішов ще з де-

сяток хвороб, назви яких були чомусь зашифровані латиною, що справило на мене особливо сильне враження.

І я вирішив негайно розпочати боротьбу за своє довголіття. Для початку перестав їсти хліб, щоб позбутися важких речовин, які, безсумнівно, накопичилися в моєму організмі у небезпечній кількості.

— Що з тобою? — запитала дружина, побачивши, що за обідом я скромно сьорбаю борщ без хліба.— То по хлібині за раз умолочував, а сьогодні, дивись, і крихти в рот не взяв. Може, захворів?

— Навпаки,— спокійно відповів я.— Витравляю з себе важкі речовини. До речі, й тобі рекомендую. Для продовження життя.

За тиждень я відчув деяке полегшення, а зважившись, радісно відзначив, що боротьба за довголіття вже дала перші наслідки: я схуд на чотириста грамів.

Невдовзі з радіопередачі «Ваше здоров'я — у ваших руках» я довідався, що, крім хліба, великої шкоди організмові завдають також масло і сало, які сприяють утворенню холестерину в крові і, зрештою, призводять до тих же неприємних речей, котрі позначаються латиною.

Проклинаючи холестерин останніми словами, бо він позбавив мене улюблених страв — смаженої картоплі з салом і гречаної каші з маслом,— я рішуче відмовився й од цих підступних продуктів. Оскільки ж організм вимагав компенсації, я став налягати на м'ясо та яйця.

Однак тут же виявилось, що я, сам того не усвідомлюючи, катастрофічно підривав цим своє здоро-

в'я, і, якби не вечірня газета із статтю «М'ясо — друг чи ворог?», у мене фактично не залишилося б ніяких надій на довголіття. Одночасно стаття відкрила мені очі й на яйця, які раніше я вважав цілком безпечними для щоденного вжитку. Аж ніз від яєць буває жовтуха і ще щось — правда, автор не сказав, од якої саме кількості, але це вже — я переконаний — не має істотного значення. В боротьбі за довголіття головне — цілеспрямованість та послідовність, і для мене відтоді перестали існувати і яйця, і м'ясо.

Незабаром я кинув пити кефір, позаяк він, як і всяка кислота, роз'їдає шлунок. Про це мене конфіденційно поінформував наш двірник. А він знає: з лікарями на короткій нозі — вже тричі лікувався від алкоголізму.

Йдучи на роботу, я з'їдав цибулинку або часничок. Без солі, зрозуміло, бо сіль теж негативно впливає — так повідомив відривний календар. В обідню перерву брав у їдальні редьку й качан од капусти — мені щодня залишав знайомий кухар, — добросовісно пережовував їх і запивав склянкою води з крана, занюхуючи все це котлетами, битками та відбивними, які поїдали, зовсім не дбаючи про своє здоров'я, мої колеги.

— Ви хоч би склянку чаю або кави взяли, — сказала одного разу касирка, жалісливо глянувши на мене. — Може, у вас грошей немає — на аліменти йдуть чи що, — то беріть так. Колись віддасте.

— Не в грошах справа, — повчально відповів я, — а в довголітті.

І провів з нею бесіду про те, що чай і кава збуджують — а отже, й руйнують нервову систему.

Що ж до цукру, то, як видно з телепередачі «Кров і цукор», легше назвати його негативні властивості, аніж позитивні — якщо вони взагалі існують. Мабуть, на касирку мої докази справили належне враження, бо вона зблідла і крадькома викинула під стіл цукерку, яку щойно жувала.

Важче було з колегами. Вони ніяк не хотіли повірити, що я просто борюся за довголіття. Час від часу котрийсь із них підходив до мене, відривав мою голову од столу і співчутливо питав:

— Ну скажи, старий,— дома щось негаразд? Із дружиною?

Мені навіть смішно було слухати цих дилетантів, бо з ким, з ким, а з дружиною в нас виробилася справжня гармонія. Кожного ранку дружина викликала телефоном таксі, зносила мене з п'ятого поверху, турботливо уможувала в машині й ніжно говорила на прощання:

— Їдь, горенько мое! І що ти вже там напрацюеш!..

Але хіба це зрозуміють люди, котрі щодня вкорочують собі віку різними наїдками, по суті чинять повільне самогубство і не слухають ніяких порад!

А ще за тиждень я остаточно зрозумів, що стою на вірному шляху і до стопроцентного довголіття мені залишилося зробити один — вирішальний крок. Розгорнувши журнал «Друг живота», я побачив великий заголовок на дві сторінки: «Голод — не тітка. А рідний батько». Прококтнувши статтю, де йшлося про те, що лише повний голод може ефективно вилікувати людину від усіх болячок і забезпечити їй довге та щасливе життя, я наказав дружині подалі заховати цибулю й часник і присту-

пив до оперативного подовження життя. Переді мною поставала чудова перспектива.

...Коли санітар швидкої допомоги, узявши мене під пахву, легко, мов пір'їнку, заніс до маніпуляційного кабінету, лікар мовчки оглянув моє невагоме тіло, що вже явно скидалося на тіло довгожителю, і, пробурмотівши: «Ще один борець за здоров'я...»,— заходився готувати якісь розчини.

На прощання він сердито сказав:

— Не робіть дурниць. Ужте все підряд. От і будете здоровим.

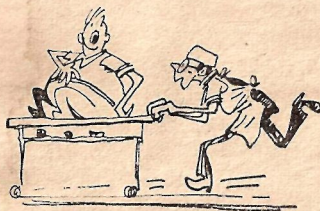
І я кулею помчав до найближчого кафе.

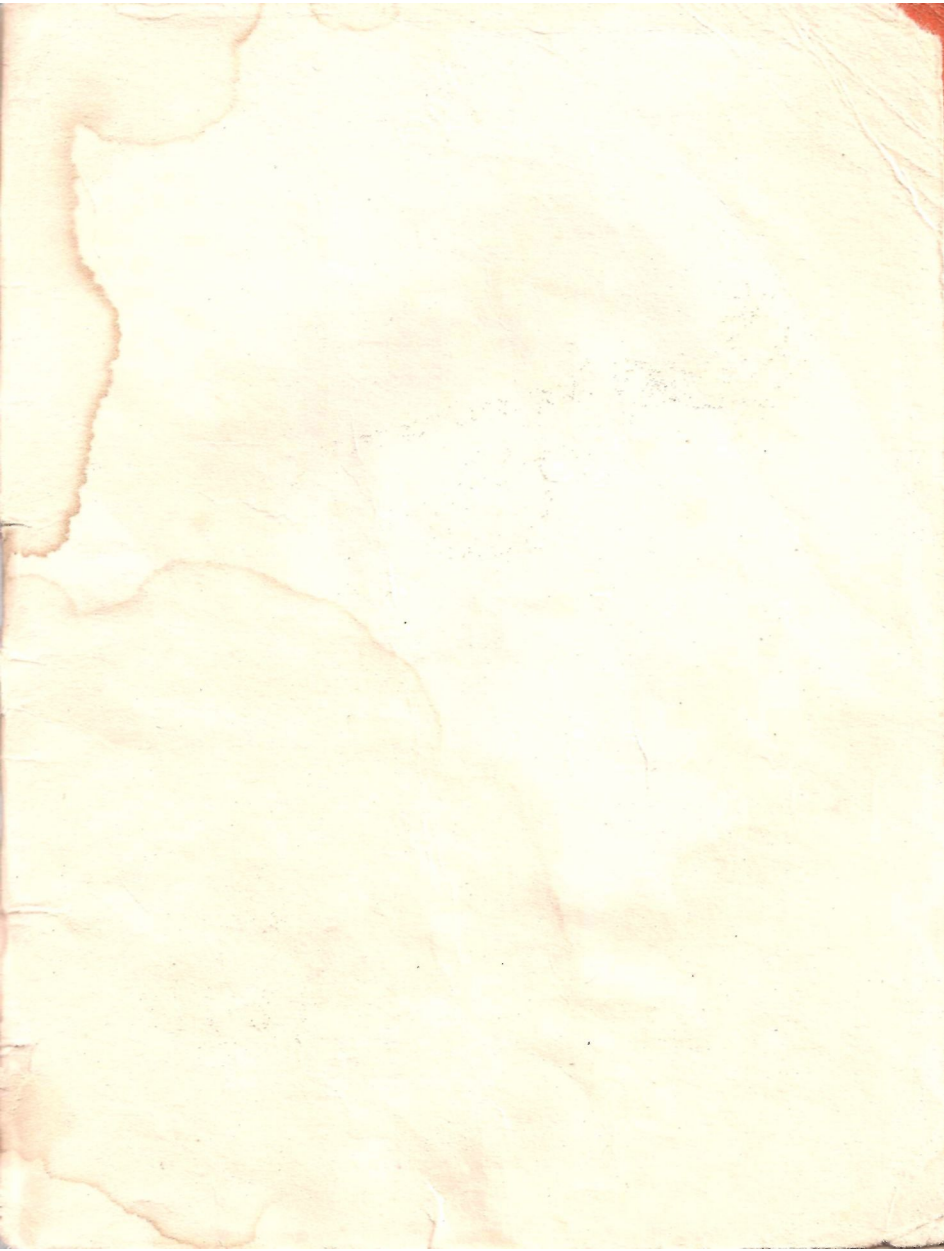
* * *

За три години мене внесли до того ж кабінету. І той же лікар, мовчки помацавши мій живіт, у якому клеткотів принаймні тижневий запас продовольства для невеликого містечка, так само сердито констатував:

— Об'ївся. Не можна ж так усе підряд. Слід обмежувати свої апетити. Особливо на мучне. Там, знаєте, важкі речовини...

— Лікарю, то, може, для початку я перестану їсти хліб? — запитав я.

Ціна 10 коп.

27200/18
208

Бібліотека Перця

№
161